

KONCEPČNÍ ANALYTICKÁ STUDIE

pro skupinu oborů 72 Publicistika,
knihovnictví a informatika

Ing. Lukáš Hula

KONCEPČNÍ ANALYTICKÁ STUDIE

pro skupinu oborů 72 Publicistika, knihovnictví a informatika

Ing. Lukáš Hula

NUV, Praha 2017

Obsah

Obsah	2
1. Úvod.....	3
2. Přehled o skupině oborů vzdělání 72 Publicistika, knihovnictví a informatika	4
2.1 Přehled oborů vzdělání a počty žáků	4
2.2 Uplatnění na trhu práce	5
3. Výsledky provedených analýz	8
3.1 Kontext obsahu odborného vzdělávání sk. 72.....	8
3.2 Charakteristika oboru vzdělání 72-41-M/01 Informační služby.....	8
3.3 Poznatky ze srovnání učebních plánů.....	9
3.4 Poznatky škol	11
4. Shrnutí	12
5. Zdroje informací.....	13
6. Seznamy tabulek a grafů.....	14
6.1 Seznam tabulek.....	14
6.2 Seznam grafů	14

1. Úvod

Studie je zpracována jako jeden z podkladových materiálů pro připravované revize RVP. Cílem studie je zmapovat celkovou situaci v oborech vzdělání dané skupiny z hlediska oborové struktury, počtu žáků a jejich uplatnění, obsahu vzdělávání a potřebných nebo možných úprav RVP. Získané informace mají sloužit jednak k posouzení stávající soustavy oborů vzdělání z hlediska potřeb trhu práce i vzdělávací strategie, jednak k inovaci koncepce jednotlivých oborů vzdělání dané skupiny, jejich obsahu a žádoucích výsledků vzdělávání. Studie se zabývá jediným oborem vzdělání, který se v této skupině oborů nachází a tím je obor vzdělání 72-41-M/01 Informační služby. V datové části se studie opírá o šetření týkající se vzdělávací nabídky a poptávky, uplatnění absolventů na trhu práce a v dalším vzdělávání a jiné zdroje informací zpracované v NÚV. Analýza koncepce a obsahu vzdělávání a návrh inovací vycházejí z platného RVP, dostupných školních vzdělávacích programů nebo učebních plánů zveřejněných školami na jejich webových stránkách. Součástí studie jsou i doporučení škol, které jsou členy oborové skupiny Informační služby a jedné školy mimo tuto oborovou skupinu. Soubor navržených úprav chápeme jako východisko pro hlubší revizi daného RVP.

2. Přehled o skupině oborů vzdělání 72 Publicistika, knihovnictví a informatika

2.1 Přehled oborů vzdělání a počty žáků

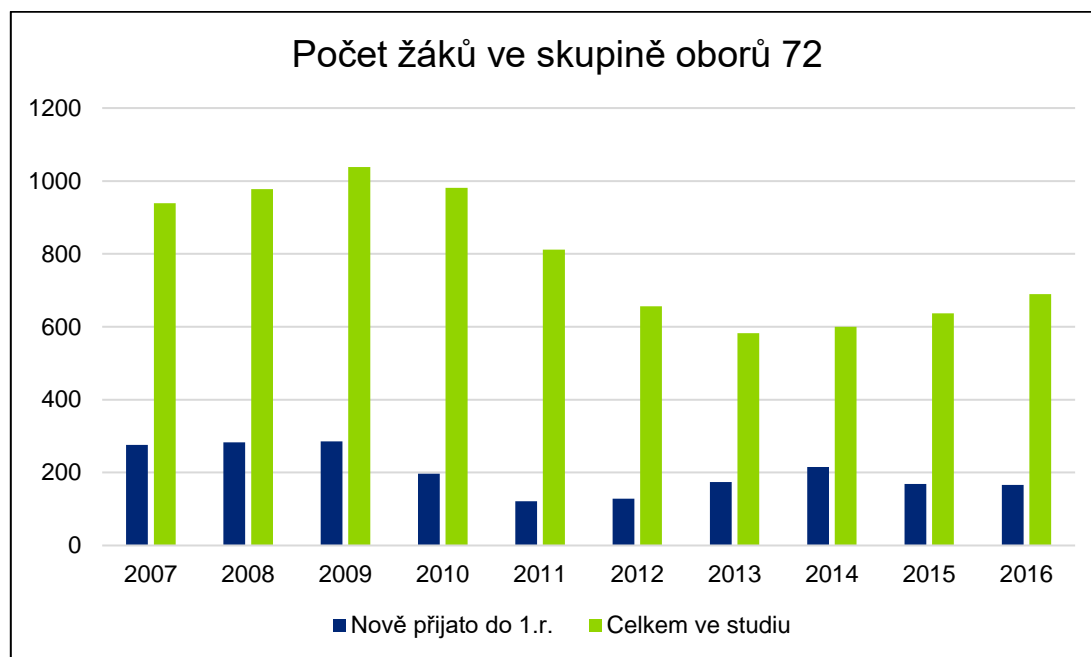
Skupina oborů vzdělání 72 středního odborného vzdělávání zahrnuje 1 obor vzdělání a tím je 72-41-M/01 Informační služby. Základní formou vzdělávání v tomto oboru je denní studium. Tento obor vzdělání patří k oborům s malým počtem žáků, ale nepatří mezi ty úplně nejmenší. V roce 2016 bylo přijato do I. ročníku 166 žáků a celkově pak tento obor vzdělání studovalo v roce 2016 690 žáků. Za posledních 10 let byl nejvyšší počet žáků v oboru v roce 2009, kdy jej studovalo 1038 žáků. Nejméně žáků v oboru vzdělání pak bylo v roce 2013, kdy jej studovalo pouhých 582 žáků. Žáci jsou připravováni na celkem 10 školách.

Školy vyučující obor vzdělání 72-41-M/01 Informační služby

Škola
Integrovaná střední škola, Mladá Boleslav
Obchodní akademie, Střední odborná škola knihovnická a Vyšší odborná škola Brno
Střední odborná škola Luhačovice
Střední odborná škola Olomouc spol. s r.o.
Střední odborná škola pro administrativu Evropské unie, Praha 9
Střední průmyslová škola strojnická a Střední odborná škola profesora Švejcara, Plzeň
Střední průmyslová škola, Střední odborná škola a Střední odborné učiliště, Hradec Králové
Střední škola Náhorní, Praha 8
Střední škola obchodu, služeb a řemesel a Jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky, Tábor
Střední škola živnostenská Sokolov

Tabulka 1: Školy vyučující obor vzdělání 72-41-M/01 Informační služby. Zdroj www.infoabsolvent.cz

Vývoj počtu žáků v letech 2007 až 2016

Graf 1: Vývoj počtu žáků v letech 2007 až 2016- Zdroj: NÚV

2.2 Uplatnění na trhu práce

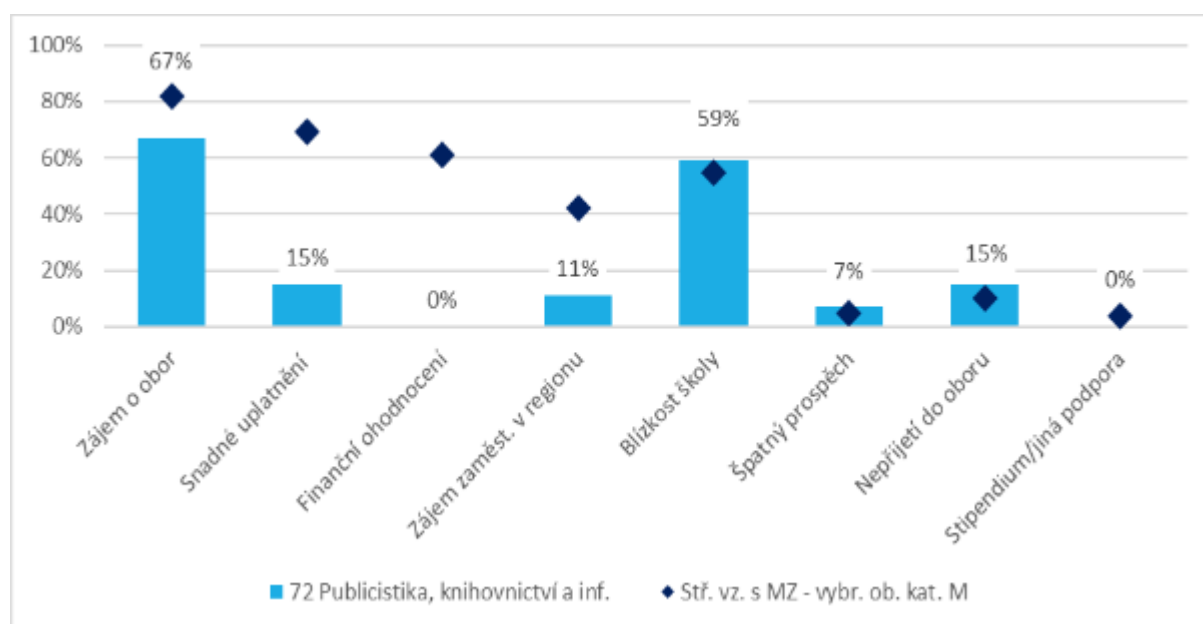
Z hlediska uplatnění absolventů na trhu práce patří sk. 72 k oborům s poměrně **vysokou mírou nezaměstnanosti**¹. V dubnu 2016 činila míra nezaměstnanosti v této skupině oborů 9,4 % a průměrná míra nezaměstnanosti pro obory vzdělání kategorie M činila 7,5 %. Pozitivním faktem bylo, že míra nezaměstnanosti absolventů sk. Oborů 72 klesala v minulých letech rychleji, než klesal průměr pro kategorii M. Vzhledem k počtu absolventů nelze brát statistiku za příliš vypovídající, protože i statisticky nevýznamná změna v počtu nezaměstnaných významně ovlivní výslednou míru nezaměstnanosti pro tuto skupinu.

Jedním z důležitých činitelů vysoké míry uplatnění absolventů na trhu práce je již vlastní volba oboru vzdělání. Šetření žáků posledních ročníků maturitních oborů středních odborných škol

¹ NÚV 2015. Přechod absolventů středních škol na trh práce – I. Etapa - šetření 2015. Profily vybraných skupin učebních a maturitních oborů. Trhlíková, Jana. Praha: NÚV, 2016. VOJTĚCH, J., PATEROVÁ, P.: Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v EU – 2014/15. Praha: NÚV, 2015. 48 stran (dostupné na <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/PublikaceAbsolventi?Stranka=9-0-100>).

provedená NÚV v roce 2015 ukazují, že hlavním důvodem pro volbu oboru vzdělání byl zájem o obor, ale tento záměr byl výrazně nižší, než tomu bylo v průměru (67 % oproti 82 %). Významným faktorem byla i blízkost školy blízkost školy (59 % oproti 55 % v průměru). V porovnání s průměrem žáci nekladou význam faktoru snadného uplatnění (15 % oproti X % v průměru) a finanční ohodnocení, které je pro žáky absolutně nedůležité (0 %), což vzhledem k tomu, že v roce 2016 byl medián průměrného platu knihovníka 21 403 Kč a modus 22 274 Kč² není příliš překvapivé.

Důvody volby oboru (v % kladných odpovědí)

Graf 2: Důvody volby oboru (v % kladných odpovědí) - Zdroj: NÚV

Původní zájem žáků studovat tento obor vzdělání byl spíše nižší. Tento obor chtělo rozhodně či spíše studovat 74 % žáků. Stejně jako u jiných oborů vzdělání se pro studium žáci rozhodovali většinou sami ((89 % oproti 82% v průměru). Rodiče (52%), kamarádi (22 %) a lidé z praxe (21 %) ovlivnili výběr žáků zhruba stejně, jako tomu bylo v případě jiných oborů. Relativně vyšší vliv měl na žáky poradce ve škole (22 %), jiný učitel (15 %) nebo poradce v pedagogicko-psychologické poradně (19 %). Míra identifikace je mezi maturitními obory vzdělání nejnižší – 50 % oproti 61 % v průměru). Druhá polovina by raději studovala jiný obor. Hlavním důvodem je pak obtížný způsob hledání zaměstnání (48 % oproti 12 % v průměru). S negativním vztahem souvisí i skutečnost, že žáci tohoto oboru hodnotí celkovou úroveň vzdělání hůře (spokojenost vyjádřilo 77 % oproti 87 % v průměru). Lehce pod průměrem se

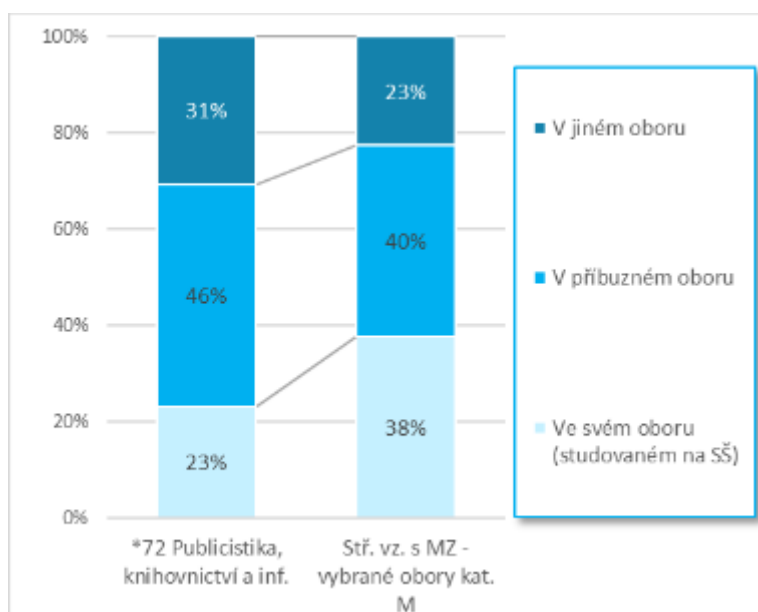
² Zdroj ispv.cz

pak pohybuje i hodnocení všeobecné, odborně-teoretické a odborně-praktické složky vzdělávání. To samé se týče i měkkých dovedností. Přibližně na úrovni průměru jsou jazykové dovednosti a nadprůměrná je spokojenost s ovládnutím výpočetní techniky.

V kontrastu oproti všemu výše uvedenému stojí fakt, že 37 % žáků se v budoucnu chce uplatnit jako zaměstnanec v této skupině oborů (oproti 27 % v průměru). Toto může ukazovat na skutečnost, že zde existuje relativně velká skupina žáků, která má velmi pozitivní vztah k oboru. Vysoký je i zájem o studium na vysoké škole. V denním studiu chce pokračovat 74 % žáků a v dálkové formě 9 % oproti (65 % resp. 11 %). Velká část žáků se ovšem necítí být dobře připravena pro další studium na VŠ (56 % ano či spíše ano a 44 % ne či spíše ne).

Přímo v oboru se chce uplatnit jenom 23 % žáků (oproti 38 % v průměru), ale více se jich chce uplatnit v příbuzném oboru (46 % oproti 40 % v průměru). Žáci nechtějí podnikat v oboru jako OSVČ, což je vzhledem k povaze oboru pochopitelné.

Zájem žáků pracovat v oboru (v % odpovědí)

Graf 3: Důvody volby oboru (v % kladných odpovědí) - Zdroj: NÚV

3. Výsledky provedených analýz

3.1 Kontext obsahu odborného vzdělávání sk. 72

Koncepce v oboru vzdělání 72-41-M/01 Informační služby musí respektovat Zákon č. 257/2001 Sb. - Zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). Nejvyšší autoritou je Národní knihovna ČR, která vydává metodické pokyny a spravuje terminologii. Pro zaměření Archivnictví je nejdůležitější normou Zákon č. 499/2004 Sb. – Zákon o archivnictví a spisové službě. Nejvyšší českou autoritou je Ministerstvo vnitra české republiky.

Vazba na Národní soustavu kvalifikací (NSK)

Knihovnické profesní kvalifikace (dále jen PK) jsou připravovány v SR pro kulturu. V oboru kvalifikace Publicistika, knihovnictví a informatika je celkem 8 PK, z toho 6 knihovnických (v době tvorby této studie bylo vytvořeno dalších 17 PK vyšších úrovní, které jsou v procesu schvalování autorizujícími orgány či Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy). Jedná se o tyto PK:

Přehled PK úrovně 4 EQF za knihovnictví

ÚPK Knihovník
PK Knihovník akvizitér
PK Knihovník katalogizátor
PK Knihovník pracovník správy fondů
PK Referenční knihovník
PK Knihovník v přímých službách
PK Knihovník v knihovně pro děti

Tabulka 2: Přehled PK úrovně 4 za knihovnictví

Pro archivnictví neexistují žádné profesní kvalifikace úrovně 4 EQF v Národní soustavě povolání na úrovni 4 EQF taktéž neexistuje žádná jednotka práce pro tuto oblast.

3.2 Charakteristika oboru vzdělání 72-41-M/01 Informační služby

Obor vzdělání obsahuje dvě zaměření – knihovnictví a archivnictví. V zaměření knihovnictví se žáci učí vykonávat činnosti spojené se zabezpečením chodu knihovny, tj. budovat knihovní fond, provádět jeho revize, chránit jej, vytvářet katalogy, pracovat s informačními zdroji, provádět rešerše, zajišťovat výpůjčky, pomáhat klientům. Dále se naučí pracovat s informačním systémem, tj. pracovat s databázemi, provádět analýzu a syntézu informací, navrhovat informační systém. V zaměření archivnictví se žáci naučí vykonávat činnosti spojené se zabezpečením chodu archivu, a to jak státního, tak i archivu organizací

a obchodních společností, tj. využívat informační fondy, vyhledávat a deponovat archiválie, provádět jejich revizi a kontrolovat jejich stav, inventarizovat archivní fond, zajišťovat spisovou službu, vést badatelskou evidenci a pomáhat badatelům, zajišťovat skartační řízení a výběr archiválií v organizacích a obchodních společnostech, navrhovat interní spisové, skartační a archivní řády. Dále se naučí pracovat s informačním systémem, tj. pracovat s databázemi, provádět analýzu a syntézu informací, navrhovat informační systém.

Většina škol směřuje přípravu ke knihovnictví. Učivo zaměřené na archivnictví je sice také ve většině ŠVP přítomno, ale celé zaměření nabízí jenom jedna škola (která také nabízí i zaměření na knihovnictví). Jedna škola má své ŠVP nazvané *Metody a technika informační práce*, což byl název učebních dokumentů z doby před RVP, který byl zrušen ještě před tím, než se začalo s tvorbou RVP. Obor byl zaměřen více na informační procesy a práci s databázemi.

3.3 Poznatky ze srovnání učebních plánů

Učební plány jednotlivých škol jsou poměrně dost rozdílné a nabízejí i okrajové předměty jako jsou např. základy žurnalistiky či úvod do médií nebo chod podniku¹⁸. Ačkoli RVP pracuje se zaměřeními, je leckdy velmi obtížné toto zaměření v učebních plánech rozlišit. Stěžejní předměty nesou podobná jména, ale bez znalosti ŠVP není možné porovnat jejich obsahy, nicméně předpokládáme, že jsou podobné.

Školy posilují stěžejní předměty maximálně o 50 % oproti hodinové dotaci v RVP, ale bez znalosti konkrétního ŠVP se jedná o kvalifikovaný odhad. Většina škol klade velký význam na komunikaci a tento obsahový okruh byl v některých případech posílen více než dvojnásobně. Na druhou stranu existují školy, které tento okruh neposílily vůbec a někde je z učebního plánu obtížně poznatelné, že byl vůbec dodržen minimální předepsaný počet hodin. Domníváme se, že za posílením obsahového okruhu Komunikace je kromě potřeby komunikace pro tento obor vzdělání i snaha škol o zatraktivnění oboru pro budoucí žáky a jejich rodiče a využití toho, že skupina oborů ve svém názvu nese i publicistiku. Ekonomické vzdělávání není u většiny škol posíleno vůbec, či jenom mírně. V 6 z 9 učebních plánů (a zároveň 6 z 8 škol) je zařazen i předmět učební praxe. Zbylé 2 školy učební praxi jako samostatný předmět nevyčlenily.

Většina škol (6 z 8) navýšila hodinovou dotaci nad v RVP stanovených 128 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium. 3 ŠVP mají hodinovou dotaci vyšší jak 132 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium. Nejvyšší hodinová dotace činí 137 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium. Průměr je 131,5 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium.

Ve 3 ŠVP byly disponibilními hodinami výrazně posíleny všeobecně-vzdělávací předměty a ve 3 odborné. Ve zbylých 3 ŠVP je posílení rovnoměrné. Nejnižší posílení všeobecně-vzdělávacích předmětů činilo 13 hodin, nejvyšší 27. Nejnižší posílení odborných předmětů činilo 8 hodin, nejvyšší 29. Procentuální zastoupení všeobecně-vzdělávacích a odborných předmětů ukazuje tabulka č. 3 (všeobecně-vzdělávací předmět Informační technologie jsme v případě tohoto RVP považovali vzhledem k zaměření RVP a jeho zapracování do ŠVP za předmět odborný). Po odečtení disponibilních hodin je v RVP poměr všeobecně-vzdělávacích a odborných předmětů 60 ku 40. Využití disponibilních hodin ukazuje tabulka č. 4.

Procentuální zastoupení všeobecně-vzdělávacích a odborných předmětů (v %)

Škola	RVP	Brno	Hradec Králové	Luhačovice	Pízeň	Praha 9	Praha Náhorní	Sokolov	Tábor	
Zaměření							archiv	knih		
Všeobecně vzdělávací	59	64	53	57	60	56	55	51	60	57
Odborné	41	36	47	43	40	44	45	49	40	43
Celkem	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Tabulka 3: Podíl zastoupení všeobecně-vzdělávacích a odborných předmětů (v %)

Využití disponibilních hodin (v %)

Škola	RVP	Brno	Hradec Králové	Luhačovice	Pízeň	Praha 9	Praha Náhorní	Sokolov	Tábor	
Zaměření							archiv	knih		
Všeobecně vzdělávací	77	37	57	74	60	43	43	66	65	54
Odborné	23	63	54	46	60	60	83	40	40	51
Celkem	100	100	101	120	120	103	126	106	105	100

Tabulka 4: Využití disponibilních hodin (v %)

Matematické vzdělávání je zařazeno v rozsahu 8 – 12 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium s tím, že modus i medián je 8 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium. Průměr pak činí 9,4 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium. Vzhledem k tomu, že na tento obor se (možná trochu nevhodně) vztahuje povinná státní maturita z matematiky, bude potřeba počítat s navýšením této části vzdělávání.

1. cizí jazyk má hodinovou dotaci v rozsahu 13 – 17 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium s tím, že modus i medián je 14 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium. Průměr pak činí 14,9 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium.

Český jazyk má hodinovou dotaci v rozsahu 12 – 20 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium s tím, že modusem je 12 a 18 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium, medián je na 16 týdenních vyučovacích hodinách celkem za studium. Průměr pak činí 15,6 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium. Je to dané tím, že Český jazyk má pro tento obor vzdělání částečně charakter odborného předmětu a proto dochází k jeho výraznému posílení oproti jiným oborům vzdělání.³

3.4 Poznatky škol

Se žádostí o podklady k aktualizaci RVP jsme oslovili členské školy oborové skupiny Informační služby plus jednu školu navíc. Obdrželi jsme převážně podněty k všeobecně-vzdělávacím předmětům a k ekonomickému vzdělávání. Důležitý je však poměrně komplexní návrh na aktualizaci RVP, který jsme obdrželi od jedné ze škol a s kterým budeme nadále pracovat. V odborných předmětech je třeba se zaměřit na:

- Podrobnější popis informačního systému
- Měření efektivity informačního systému
- Řízení paměťových institucí
- Bylo doporučeno výrazné posílení vzdělávacího okruhu Knihovnictví
- Digitalizace archiválií

³ Např. průměrný počet hodin Českého jazyka pro obor vzdělání 37-42-M/01 Logistické a finanční služby činí 12 týdenních vyučovacích hodin celkem za studium.

4. Shrnutí

Z provedené analýzy pro aktualizaci RVP a následnou revizi RVP vyplývají tyto podněty:

- Je třeba se vážně zamyslet nad názvem RVP, který je sice marketingově líbivý, ale zároveň trochu zavádějící a může být i matoucí, protože pod pojmem „informační služby“ si většina laické (vzhledem ke knihovnictví/archivnictví) veřejnosti představí obor vzdělání spojený především s informatikou, který by ovšem spadal do skupiny oborů číslo 18, která spadá do technických oborů vzdělání, zatímco skupina oborů 72 je humanitní.
- Existuje určitá podobnost s oborem vzdělání 66-43/M01 Knihkupecké a nakladatelské činnosti, proto je třeba zvážit přesun tohoto oboru vzdělání do skupiny oborů 72. Podobnost ovšem není na takové úrovni, aby bylo možné vytvořit společné RVP.
- Je třeba zamyslet se nad strukturou zaměření v RVP.
- Navýšit dotaci matematického vzdělávání.
- Je třeba zaktualizovat RVP v závislosti na PK, které vznikly po schválení RVP 72-41-M/01 Informační služby.
- Vzhledem k povaze PK a RVP není možné nastavit RVP tak, aby jednotlivé ročníky poskytovaly různé PK. Taktéž není možné v průběhu studia získat PK nižších kvalifikačních úrovní, protože takovéto PK neexistují a pravděpodobně ani nebudou existovat v budoucnu.

5. Zdroje informací

Absolventi středních škol a trh práce. Odvětví Pedagogika, učitelství, sociální péče. P. Paterová a kol. Praha: NÚV, 2015. www.nuv.cz

Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2015. Úlovec, Martin. Praha: NÚV, 2015. www.nuv.cz a www.infoabsolvent.cz

Přehled o počtech žáků podle kategorií, skupin oborů a oborů středního a vyššího odborného vzdělávání, Vojtěch, Jiří. Praha: NÚV, 2016. Pro interní potřebu MŠMT a NÚV

Přechod absolventů SŠ do terciárního vzdělávání – 2014. Kuchař, Pavel a kol. Praha: NÚV, 2014. www.nuv.cz a www.infoabsolvent.cz

Uplatnění absolventů škol na trhu práce 2015. Doležalová Gabriela a kol. Praha: NÚV, 2016. ISBN 978-80-7481-153-1. www.nuv.cz a www.infoabsolvent.cz

Vývoj vzdělanostní a oborové struktury žáků a studentů ve středním a vyšším odborném vzdělávání v ČR a v krajích ČR a postavení mladých lidí na trhu práce ve srovnání se stavem v EU – 2014/15. Vojtěch, Jiří, Paterová, Pavla. Praha: NÚV, 2015. www.nuv.cz a www.infoabsolvent.cz

Předvídání kvalifikačních potřeb – projekt Překvap. Odvětvová studie Vzdělávání. Praha: MPSV, 2015

Zákon č. 257/2001 Sb. - Zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (*knihovní zákon*)

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (*školský zákon*)

Informační systém o uplatnění škol na trhu práce. www.infoabsolvent.cz

Rámcové vzdělávací programy sk. 72 http://zpd.nuov.cz/celkove_lm.htm

Národní soustava kvalifikací <http://narodnikvalifikace.cz>

Národní soustava povolání <http://nsp.cz/>

Informační systém o průměrném výdělku <http://ispv.cz/>

6. Seznamy tabulek a grafů

6.1 Seznam tabulek

Tabulka 1: Školy vyučující obor vzdělání 72-41-M/01 Informační služby. Zdroj www.infoabsolvent.cz	4
Tabulka 2: Přehled PK úrovně 4 za knihovnictví.....	8
Tabulka 3: Podíl zastoupení všeobecně-vzdělávacích a odborných předmětů (v %).....	10
Tabulka 4: Využití disponibilních hodin (v %).....	10

6.2 Seznam grafů

Graf 1: Vývoj počtu žáků v letech 2007 až 2016- Zdroj: NÚV	5
Graf 2: Důvody volby oboru (v % kladných odpovědí) - Zdroj: NÚV.....	6
Graf 3: Důvody volby oboru (v % kladných odpovědí) - Zdroj: NÚV.....	7

NÁRODNÍ ÚSTAV
PRO VZDĚLÁVÁNÍ
Weilova1271/6
102 00 Praha 10
www.nuv.cz